

רבי חיים חייקל גרינברג זצ"ל

מו"ץ בוויילנא ורב בתל-אביב

אמת ומסירות או ראש ישיבה למופת

הנהגתו של מרן הגאון הצדיק ראש ישיבת מיר רבי אליעזר
יהודה פינקל זצ"ל

[אוצר החכמה]

רשימה זו, שנכתבה לקראת יום השנה הראשון של מרן הגרא"י זצ"ל בצורת סמנסיל, והופצה בין תלמידי ומכירי הגרא"י, נדפסה בקובץ 'אוריתא' (נתניה תשס"ן) היו"ל ע"י הרב עמיהוד יצחק מאיר לזין שליט"א. ^{מנתניה}
^{אוצר החכמה}

הג"ר חיים חייקל גרינברג זצ"ל נולד בסלונים. שימש כרב ומו"ץ בעיירה קענע הסמוכה לוילנא, וכחבר ועד הרבנים בוויילנא. בהיותו שם היה מקורב למרן רשכבה"ג רבי חיים עוזר גראדזענסקי זצ"ל רבה של וילנא, ופעל בשליחותו בענינים אחדים. בשנת תרצ"ו היו"ל קונטרס 'ברכת חיים'. לאחר השואה עלה לא"י וקבע את מושבו בתל אביב, בה שימש כרב בשכונת הירקון־רסקו בת"א. כמ"כ ערך והו"ל קובץ תורני 'אחיעזר'. נפטר ביום כ"ב חשון תש"ל.

אין עושים נפשות לצדיקים דבריהם הם זכרונם. היה זה בתחילת שנת ת"ש, מרן שר התורה הגרח"ע זצ"ל מוויילנא צוה עלי ללכת להסביר להרב רובינשטיין ז"ל הסיבה שלא קיים בקשתו למסור פתק שלו למר ורבלינסקי מנהל ועד הקהילה בוויילנא. אז אמר לי הרב רובינשטיין בזה"ל: שאלמלא ההשפעה של ראש ישיבת מיר זצ"ל חברי מנעורי, שדיבר אלי כ"כ קשות שאמר לי שאם אני לא אפסיק המחלוקת הוא לא יתראה עמי אף פעם, כבר אז לא ישנתי לילות עד שהחלטתי להפסיק המחלוקת¹. ובעת שמסרתי הדבר לגרבובסקי שניהל

1 מדובר כאן במחלוקת הגדולה שפרצה בוילנא אחרי מלחמת העולם הראשונה. ומעשה שהיה כך היה: כשיצא החוק שחייבים למנות 'רב' בוויילנא – מה שהיה נקרא רב מטעה"ם [=מטעם הממשלה], רצו המשכילים והרפורמים למנות רב כטעמם. כדי לסכל עצתם, התאחדו כל הכוחות הדתיים, כולל החרדים, למנות את הרב יצחק רובינשטיין, שהיה לו תעודת בגרות, לשמש בתפקיד רשמי זה. הרב רובינשטיין למד בצעירותו בסלבודקה, ואח"כ היה נמנה על הקבוצה המיוחדת שהיתה מכונה 'הי"ד החזקה' שאתם נפתחה ישיבת סלוצק בתרנ"ז, ולכן, למרות שכבר הספיק לרעות בשדות זרים, היה הוא מועדף על הגרח"ע ושאר הרבנים לשמש כרב מטעה"מ, במקום למנות ע"ה פורק עול. כשפרצה מלחה"ע הראשונה, גלה הגרח"ע לרוסיה במשך כארבע שנים, ואילו הרב רובינשטיין נשאר בוויילנא. במשך השנים הללו השתלב הרב רובינשטיין בועד הרבנים. כשחזר הגרח"ע לוויילנא, כבר השתלט הרב רובינשטיין על מוסדות הקהילה, והגיש מועמדות לפני הממשלה להתמנות כרבה הרשמי של העיר מטעם מפלגת המזרחי (למרות שוויילנא לא היה לה רב מאז ימי הגר"א), וכך לחתור תחת כסאו של הגרח"ע, שהיה מקובל עד אותה תקופה כסמכות העליונה בעיר, למרות שלא היה מוכר כרב רשמי כי אם כראש ועד הרבנים. בעקבות מינוי זה, שהיה פגיעה בוטה במעמדו של הגרח"ע, פרצה סערה גדולה ברחבי העולם היהודי. החפץ חיים זצ"ל פרסם קול קורא גדול נגד המזימה. והרבה רבנים גדולים שהיו מזוהים עם המזרחי (ובתוכם הגאון בעל

את המחלוקת הוא אמר לי שאם אני לא אמשיך יהיו גם סנקציות, אבל החלטתי היתה נחושה כי דבריו השפיעו עלי נורא, כי מכיר אני מזמן שהוא רק לשם שמים ולטובתי כוונתו, ודבריו שיצאו מלבו הטהור נכנסו תיכף ללבי. כשחזרתי אל מרן הגר"ח זצ"ל וסיפרתי לו מה ששמעתי על מרן ראש ישיבת מיר זצ"ל זי"ע, הוא אמר לי בזה הלשון "הכסף שנתתי לכב' לתת לבן ישיבת מיר בעת שהיה לו משבר נפשי ונסיונות בוורשא, זה ג"כ ראש הישיבה הביא לי, ורצה שהבן ישיבה לא ידע שהכסף הולך מידו, וגם גיסי הגאון ר' אלחנן וסרמן (ז"ל הי"ד) אמר לי שלא יכול להבין גודל צדקתו של ראש ישיבת מיר זצ"ל שככה קשה לו לקבל תלמיד ויש לו תמיד ענינים פלגא עלי ופלגא עליך בענין החלוקה וכו', וככה הוא שולח לי כסף הרבה להחזקת ישיבתי".

גם אז שמעתי בביתו של מרן הגר"ח זצ"ל שבעת שהיה משבר חזק בישיבת מיר, שלא היה לראש הישיבה אפילו לשלם לבעלי המאפיות בשביל לחם ובשביל בשר להקצבים, שלח כסף, מלבד לישיבת אהל תורה בברנוביץ, גם לתלמידי ישיבת בריסק של מרן הגאב"ד בריסק זצ"ל, שרוב רובם של התלמידים היו יוצאי טובי ובחירי תלמידי ישיבת מיר.

אמר לי אז שענין "פלגא עלי ופלגא עלך" קיבל מכבוד ראש ישיבת סלונים מרן הגאון הצדיק ר' שבתי יגל זצ"ל, שהיה מקבל על עצמו תשלום חלוקה לשנה של תלמידיו בעברם לישיבת מיר.

וסיפרו אז עוד גודל צדקותו וענוותנותו, שבעת שכל ראש ישיבה רוצה שיבואו בחורים אליו, מרן ראש ישיבת מיר, שראה שעיקר תועלת שיתעלו התלמידים במעלות התורה והיראה יותר אצל מרן הגאב"ד דבריסק זצ"ל זי"ע, שלח תלמידיו אליו, וגם כסף שלח כדי להחזיק אותם, כי עיקר היה לנגד עיניו טובתם של התלמידים.

'מרחשת' זצ"ל), פרשו אז מהתנועה. אולם הכל היה ללא הועיל, נציגי המזרחי היו הרוב בועד העיר, והם פעלו אצל הממשלה למנות את הרב רובינשטיין לכהן כרב העיר. לפי מה שמספר ר' חייקל גרינברג כאן, מרן הגרא"י פינקל שהיה ג"כ אחד מה"יד החזקה' והיה חבר נעורים של הרב רובינשטיין, השפיע עליו להפסיק את המחלוקת. ואכן ככל הידוע, למרות שלא ירד ממשרתו, לא פעל מעולם נגד דעתו של הגר"ח זצ"ל.

אגב, גם הרב ניסן וקסמן ז"ל במאמרו שנד' ב'הפרדס' (שנה מג, חוב' ב') מספר על קרבתו של הגרא"י להרב רובינשטיין וביקוריו אצלו: "לפעמים היה תקיף מאד בדעתו מבלי להתחשב עם דעות מוסכמות ומקובלות. כדוגמא מופתית היתה הנהגתו האופיינית עם הרב יצחק רובינשטיין בוויילנא. בשנות השלושים נתאשר, כידוע, הרב רובינשטיין לרבה הרשמי של ווילנא ע"י ממשלת פולין, בנגוד לרצונם של רוב גדולי התורה בפולין ומוקירי שמו של הגאון ר' חיים עוזר גרודזנסקי ששכן כבוד בוויילנא. המקרה גרם לפילוג גדול ועגמת נפש מרובה ושני המחנות התרחקו אחד מהשני. למותר לתאר את קרבתו של הגרא"י להגאון ר' חיים עוזר וגודל מסירותו אליו. אכן בכל פעם שבא הגאון ר' אליעזר יהודא לוויילנא היה מבקר את הגר"ח זצ"ל, והולך משם אל הרב רובינשטיין. כל המסובין ידעו מזה ולא עלה על דעת מישוהו להרהר אחריו. כל גדולי ווילנא הכירו שראש ישיבת מיר קובע ברכה לעצמו ואינו מצטרף לשום צד ולא לשום מפלגה ואיזו לו שום פניה אישית. ואיזו לדון מהנהגתו לאחרים".